

Õiguskantsler

Teie nr

Meie 09.05.2017 nr 16-4/161166/1701983

Üleminekutasud laste ja noorte spordis

Õiguskantsler algatas lapsevanemate pöördumistest lähtudes arutelu, kas lapse spordiklubi vahetamisel on õigustatud küsida kasvatajaraaha või üleminekutasu¹ (edaspidi „üleminekutasu“). Arutelus osalesid mitmed spordialaliidud², Kultuuriministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Eesti Noorsootöö Keskus, Eesti Olümpiakomitee ning Tallinna Spordi- ja Noorsooamet.

Soovitused

Üleminekutasu rakendamisel tuleb lähtuda lapse parimatest huvidest. Selleks soovitab õiguskantsler alaliitudel ja klubidel:

1. selgitada kõigi last ja noort mõjutavate otsuste, toimingute ja tegevuste puhul välja lapse huvid ning pidada just neid otsuste tegemisel kõige tähtsamaks ([lastekaitseaduse](#) § 21 lg 1);
2. tagada lapsele ja noorele võimalus treenida ja võistelda ka klubidevahelise üleminekuvaidluse ajal;
3. mitte kasutada lepingust tulenevate vaidluste lahendamisel lapse õiguseid lepingu tagatisena või mõjutusvahendina;
4. selgitada lapsevanematele spordiklubi ja lapsevanema vahelise lepingu sõlmimisel lepingust tulenevaid õigusi ja kohustusi, sh üleminekutasu põhimõtteid;
5. nõustada lapsevanemaid lapse ja noore vajadustele ning võimetele vastava spordiharrastuse kujundamise küsimustes;
6. töötada spordialaliidus välja lapse huvide kaitse parimad tavad ning neid vajadusel kaasajastada.

Ka lapsevanemad peavad lapse spordiharrastust ja treeninguid käsitlevates otsustes seadma esikohale lapse huvid ning hülkama oma isiklikud ambitsioonid. Lapse ainitine saavutus põhine survestamine takistab tervikliku spordiharrastuse kujunemist. Lapse täisväärtusliku arengu, sealhulgas nüüdisaja vajadustele vastava haridustaseme huvist tuleb lapsevanemal lähtuda ka lapse ja noore nimel lepingu, sealhulgas profilepingu sõlmimisel. Lapsevanem peab lapsele ja noorele arusaadaval viisil selgitama lepingust tulenevaid õigusi ja kohustusi.

¹ Erinevatel spordialadel on vastaval tasul erinev nimetus, näiteks võistlustantsus nimetatakse seda tasu kasvatajarahaks, jalgpallis ülemineku registreerimistasuks, jäähokis üleminekurahaks.

² 17.11.2016 kohtumisel osalesid Eesti Jalgpalli Liit, Eesti Jäähokiliit ja Eesti Võistlustantsu Liit; 26.04.2017 kohtumisel osalesid Eesti Jalgpalli Liit, Eesti Võistlustantsu Liit, Eesti Korvpalliliit ja Eesti Võimlemisliit.

1. Hetkeolukorra ülevaade

Õiguskantsleri ametkond analüüsis laste ja noorte suhtes kehtivate üleminekutasude rakendamist Eesti Jalgpalli Liidus, Eesti Jäähokiliidus ja Eesti Võistlustantsu Liidus.³ Nende alaliitude esindajad selgitasid ja põhjendasid 17.11.2016 arutelul üleminekutasude süsteemi. Alaliitude argumentid on üldjoontes sarnased: üleminekutasude süsteem peab vältima laste ühest klubist teise meelitamist, hüvitama noore sportlase kasvatamisse tehtud investeeringud/panuse, edendama klubikultuuri ja kaitsma lapsi. Alaliidu sisese solidaarsusmehhanismi raames on klubid allutanud end kokkuleppele, et lapse igakordsel klubi vahetamisel makstakse hüvitist panuse eest tema treenimisse.⁴ Üleminekutasu ei ole, kui laps vahetab klubi elukohavahetuse tõttu.⁵ Kui klubide vahel tekib vaidlus üleminekutasu osas, takistab see lapse registreerimist uude klubisse ning sel juhul ei saa laps uue klubi nimel võistelda.⁶ Vähemalt ühes alaliidus, Eesti Võistlustantsu Liidus, näeb määrustik otseselt ette võimaluse rakendada klubi vahetanud lapsele kuni kuue kuu pikkust võistluskeeldu.⁷ Spordialaliidud rõhutasid üleminekutasuvaidluste erandlikkust, näiteks juhtudel, kus lapsevanem „pressib“ oma last uude klubisse olukorras, kus uuel klubil pole võimalik last vastu võtta. Eesti Jalgpalli Liit tõi välja, et 90 protsenti laste üleminekutest ühest jalgpalliklubist teise toimuvad üleminekutasu rakendamata.

Euroopa Kohus on käsitlenud klubide eesmärgi noore mängija treenimisse tehtud kulude hüvitamisel oma [16. märtsi 2010 otsuses](#) (C-325/08). Kuigi selle lahendi järeldusi ei saa täielikult üle kanda laste ja noorte sporti, peegeldab see siiski noorte treenimisse tehtavate investeeringute hüvitamise loogikat. Selles lahendis leidis Euroopa Kohus: „Kulud, mis klubil noore mängija treenimisel tekivad, saavad üksnes osaliselt kaetud selle mängija treenimise ajal. Sellises olukorras ei oleks noori treenivad klubid huvitatud noorte mängijate treenimisse investeerimisest, kui nad ei saaks nõuda nende kulude hüvitamist pärast noore mängija treenimisperioodi lõppu, kui mängija sõlmib treeningperioodi lõppedes lepingu teise klubiga. Eriti puudutaks see väikeseid klubisid, kelle kohalikul tasandil tehtud investeeringud noorte mängijate kaasamise ja treenimisse on määrava tähtsusega spordi sotsiaalse ja haridusliku eesmärgi saavutamisel. Eeltoodust tuleneb, et skeemi, mis lubab treenimiskulude kompenseerimist, kui noor mängija sõlmib treenimisperioodi lõppedes lepingu uue klubiga, mitte teda treeninud klubiga, võib põhimõtteliselt õigustada eesmärki julgustada noorte mängijate kaasamist ja treenimist. Samas peab selline skeem olema ka reaalselt suunatud vastava eesmärgi saavutamisele ja selle suhtes proportsionaalne, võttes arvesse klubide kulutusi nii tulevaste professionaalsete mängijate kui nende noorte, kellest kunagi sportlasi ei saa, treenimisel.“

³ Nendel spordialadel rakendatud üleminekutasudega seoses on lapsevanemad pöördunud õiguskantsleri poole.

⁴ Näiteks FIFA üleminekuid reguleeriva korra kommentaarides ([Commentary on the Regulations on the Status and Transfer of Players](#)) selgitatakse, et üleminekutasude süsteem innustab noorte mängijate treenimist ja loob tugevama solidaarsuse klubide vahel, pakkudes rahalist hüvitust klubidele, kes on investeerinud noorte mängijate treenimisse (art 20 kommentaar).

⁵ Eesti Jalgpalli Liidu mängijate staatust ja üleminekuid reguleeriva korra p 21.11: “Kui mängija kolib jalgpallist sõltumatutel põhjustel teise elukohta ja tal ei ole võimalik endise klubi treeningutel osaleda, võib uus klubi taotleda E JL-lt ülemineku registreerimistasu mitterakendamist”. Tantsuspordi määrustiku p 18(8): „Klubil/koolil ei ole õigust saada kasvatajarahaga juhul, kui tantsija vahetab elukohta ühest linnast/vallast/maakonnast/riigist teise ja siirdub tantsima oma uue elukoha haldusterritooriumil asuvasse klubisse/kooli.“

⁶ Jalgpalli Liit (e-kiri 03.01.2017), Jäähokiliit (e-kiri 05.12.2016) ja Tantsuspordi Liit (e-kiri 11.01.2017) kinnitasid oma selgitustes, et klubi vahetanud laps ei saa võistlustel osaleda seni, kuni klubid pole lahendanud üleminekutasu vaidlust ja laps pole uude klubisse registreeritud.

⁷ Tantsuspordi määrustiku p 18(7).

Õiguskantsleri nõunikud kogusid informatsiooni ka teistes Euroopa riikides rakendatavate üleminekutasude kohta jalgpallis⁸. Island ei rakenda üleminekutasusid jalgpallis alla 12-aastastele.⁹ Šotimaa ei luba üleminekutasusid alla 16-aastaste laste puhul.¹⁰ Luksemburgi lasteombudsman on teinud lapsevanemate kaebuste alusel soovitus¹¹, milles leidis, et üleminekutasusid hõlmav üleminekute kord ei tohiks eksisteerida alla 18-aastaste harrastajate puhul.

2. Spordialaliitude põhjenduste analüüs

Üleminekutasude süsteem on seotud professionaalse spordi/ tippspordiga, millesse panustatakse märkimisväärselt palju raha. Selles kontekstis soovivad spordialaliidud tagada, et kõik tippportlase ettevalmistamisse panustanud klubid saaksid õiglase hüvitise hiljem selle tippportlase „arvel“ teenitavast tulust.

Lapse ja noore puhul on sport osa inimese elukestva liikumisharjumuse kujunemisest ning terve lapse igakülgse arengu eeldus. Vaid vähestest trennis käivatest lastest saavad hiljem sportlased. Laps peab saama trennis käia ka pelgalt liikumisrõõmu nimel. Seega ei saa laste ja noorte sporti võrrelda profispordiga ning sellele ei saa ka kohaldada professionaalse spordi põhimõtteid. Samas pole võimalik tõmmata selget piiri lapse spordiharrastuse ja tulevase profispordilase treenimise vahele. Siiski tuleb alaliitudel analüüsida ning vastavalt spordiala spetsiifikale korrigeerida vanuse alampiire, millest alates üleminekutasu rakendatakse.

17.11.2016 arutelul rõhutasid alaliitude esindajad, et üleminekutasude süsteem kaitseb lapsi ühtaegu nii ambitsioonikate vanemate (kes sõltumata lapse huvist klubisid vahetavad) kui ka nn parasiitklubide eest, kes meelitavad andekamaid/võimekaid lapsi enda juurde. Arutelu käigus selgus, et tegelikkuses ei taga ka üleminekutasu kaitset lapse parimatele huvidele. Nn ambitsioonikad vanemad saavutavad oma eesmärgi sõltumata üleminekuga seatud piirangutest, näiteks makstes klubidevahelise vaidluse korral ise üleminekutasu. Samuti pole tasudega võimalik täielikult vältida paremate noorsportlaste ülemealitamist. Esiteks pole klubidevahelises eluterves konkurents midagi halba, see ei erine teistest tarbijale pakutavatest teenustest. Oma lapsele parimat sooviv lapsevanem valib sellise klubi, mis pakub parimaid treeningtingimusi, head klubikultuuri ja kõige professionaalsemaid treenereid. Samas suudavad parimaid tingimusi pakkuda just suuremad ja jõukamad spordiklubid, kellele on jõukohane ka üleminekutasude hüvitamine. See asjaolu omakorda kinnitab, et üleminekutasu ei hoia ära andekamate/võimekamate laste liikumist suurematesse ja jõukamatesse klubidesse ega soodusta nende hoidmist oma „koduklubides“.

Klubi investeeringute osas tuleb teada, et suur osa laste ja noorte spordis liikuvalt rahast pärineb kohaliku omavalitsuse ja riigi eelarvest ning lapsevanemate makstavatest tasudest. Riik rahastab sporti mitmete allikate kaudu kokku ligikaudu 25 miljoni euroga aastas.¹² Riigieelarvest tuleb ka treenerite palgatoetus – alates 2015. aastast saavad spordiklubid, spordikoolid ja spordialaliidud taotleda 5. ja kõrgema kutsetasemega treeneritele tööjõukulude toetust kuni 50 % ulatuses. 12.04.2017 võttis Riigikogu vastu [seaduse](#), millega loodi noorte huvihariduse ja huvitegevuse täiendav toetussüsteem. 2017. aastaks on riigi eelarvestrateegias selleks ette nähtud 6 miljonit

⁸ Jalgpallis on võrreldes teiste spordialadega üleminekutasude teemat kõige enam käsitletud, seetõttu on jalgpalli kohta ka kõige rohkem materjali ja informatsiooni.

⁹ Islandi lasteombudsmani selgitused õiguskantsleri nõunikele.

¹⁰ Šotimaa lasteombudsmani selgitused õiguskantsleri nõunikele.

¹¹ [Luxemburgi lasteombudsmani soovitus](#).

¹² Aruanne „[Spordipoliitika põhialuste aastani 2030“ elluviimise kohta aastatel 2015 ja 2016](#), lk 8.

eurot ning alates 2018. aastast 15 miljonit eurot aastas. 2015. aasta andmetel oli spordiklubide kogutulu 90,1 miljonit eurot, mis jagunes järgmiselt: (i) liikmetelt saadud tasu 28,5 mln – 31,6 % (see summa sisaldab ka lastevanemate makstud osalustasusid); (ii) annetused ja toetused (sealhulgas riigi- ja kohalikust eelarvest) 28,7 mln – 31,9 %; (iii) tulud ettevõtlusest 25,7 mln – 28,5%; (iv) muu tulu 7,2 mln – 8%.¹³ Eeltoodust nähtub, et liikmetelt saadud tasu, annetused ja toetused moodustavad 63,5 % spordiklubide kogutulust.

Seega ei saa lapse või noore treenimisse panustatud raha käsitleda üksnes spordiklubi „investeeringuna“.

3. Klubi ja lapsevanema vaheline õigussuhe

Spordiklubid ja -alaliidud on eraõiguslikud isikud, lapse (tema vanemate) ja spordiklubi vahel on eraõiguslikud suhted¹⁴ ja valitseb üldjuhul lepinguvabaduse põhimõte. Siiski ei saa lepinguga allutada end kokkulepetele, mis oleks vastuolus avaliku korra või heade kommetega või rikuks isiku põhiõigusi.¹⁵ Samuti laieneb ka eraõiguslikele isikutele lastekaitseaduse § 21 lg 1, mis kohustab kõigi last mõjutavate otsuste, toimingute ja tegevuste puhul välja selgitama lapse huvid ning lähtuma nendest kui esmatähtsast kaalutlusest.

Üleminekutasude peamine probleem seisneb asjaolus, et tasu maksmine/maksmata jätmine on faktiliselt seotud lapse õigusega osaleda võistlustel. Seejuures ei oma lapse huvide kaitse seisukohast tähtsust, kas tegemist on alaliidu määrustikust/juhenditest tuleneva võistlemise keeluga või on võistlemine takistatud seetõttu, et klubidevahelise vaidluse tõttu ei registreeri alaliit last uude klubisse. Kannatajaks on eelkõige laps, kes pole ise vaidluse osaline ning ei saa vaidluse tulemust mõjutada, mistõttu pole viidatud praktika kooskõlas lapse parimate huvidega. Üleminekutasu vaidlus ei tohi takistada lapse osalemist treeningutel ja võistlustel.

Samuti tuleb ka kõik muud klubivahetusega seotud vaidlused – osalustasu võlgnevused, klubile kuuluva varustuse tagastamine – lahendada viisil, mis kahjustaksid lapse huve võimalikult vähe ega kujuneks mõjutusvahendeiks klubi ja lapsevanema vaidlustes.

Hilisemate probleemide ja vaidluste vältimiseks tuleb klubidel informeerida lapsevanemaid kõigist klubi vahetamisega kaasnevatest tagajärgedest juba lepingu sõlmimise eel. Samuti tuleb pidada ebaeetiliseks, kui vanemaid ja last hakatakse survestama olukorras, kus klubivahetuse aluseks on lapse põhjendatud soov.

4. Head tavad

Õiguskantsleri Kantseleis toimunud kohtumistel kaaluti ka võimalust kehtestada üldise hea tava raames vanuse alampiir, millest nooremate laste puhul üleminekutasu põhimõtet ei rakendata.

¹³ Kultuuriministeeriumi andmed spordiklubide kogutulu kohta. Laste ja noorte spordi kohta eraldi andmeid ei koguta. Samuti on spordi rahastamine kohalike omavalitsuste ning spordialade lõikes erinev. Seetõttu võivad tuluallikate proportsioonid olla spordialade ning kohalike omavalitsuste lõikes erinevad.

¹⁴ Seoses spordialaliitude tegevuse õigusliku iseloomuga on Riigikohus leidnud ([RK_02.05.2006_määrus](#)), et üleriigiliste tiitlivõistluste korraldamine ja selleks litsentside väljaandmine, samuti maavõistlustele ning rahvusvahelistele tiitlivõistlustele lähetamine ei ole oma olemuselt riiklikud ülesanded hoolimata sellest, et riik võib sellist tegevust tunnustada ja finantseerida (vaidluse all oli MTÜ Eesti Võrkpalli Föderatsiooni tegevus).

¹⁵ Võlaõigusseaduse § 5 sätestab, et võlaõigusseaduses sätestatud võib võlasuhte poolte või lepingupoolte kokkuleppel kõrvale kalduda, kui seaduses ei ole otse sätestatud või sätte olemusest ei tulene, et seadusest kõrvalekaldumine ei ole lubatud või kui kõrvalekaldumine oleks vastuolus avaliku korra või heade kommetega või rikuks isiku põhiõigusi.

Hetkel kehtib jalgpallis üleminekutasu alates üheksandast,¹⁶ jäähokis alates viiendast¹⁷ eluaastast, võistlustantsus vanuse alampiiri ei ole¹⁸.

Alaliitude hinnangul pole vanuse ühtse alampiiri kehtestamine võimalik, põhjendades seda spordialade spetsiifikaga. Et üldse omada võimalust professionaalsesse sporti siirduda, tuleb näiteks iluvõimlemise ja võistlustantsuga alustada juba 4-aastaselt. 10 aastane laps on sel puhul alaga tegelenud juba 6-7 aastat.

Õiguskantsler kutsub alaliite kriitiliselt hindama oma määrustikes kehtestatud vanuse alampiire, et tagada üleminekutasusüsteemi proportsionaalsus koosmõjus lapse treenimisse panustatud ajaga. Lapsele peab jääma õigus vahetada spordiala, -klubi ja treenerit liigsete formaalsete ning mitteformaalsete barjäärideta. Tallinna Spordi- ja Noorsooameti selgituste järgi on pooled Tallinna 21 000-st sporditoetusega hõlmatud lapsest 7-11 aastat vanad. Seega mõjutaks vanuse alampiiri tõstmine suurt hulka lapsi.

Samuti tuleks üleminekutasude puhul rakendada ka teisi lapse individuaalseid vajadusi arvestavaid tavaid. Nii näiteks ei rakenda Eesti Jalgpalli Liit üleminekutasu lapse esimesel treeninguaastal. Rahvusvahelise jalgpalliliidu FIFA mängijate staatust ja üleminekuid reguleeriva korra (*Regulations on the Status and Transfer of Players*) lisa 4 artikkel 2 näeb kasvatajaraha (*training compensation*) rakendamist ette alles siis, kui mängija registreeritakse professionaalina. Sel juhul peab klubi, kelle juures mängija end profisportlasena registreeris, maksma proportsionaalset hüvitust igale klubile, kelle juures mängija on kuni profisporti siirdumiseni treeninud.

Hea tava põhimõtted on kirjas ka 2013. aastal alla kirjutatud dokumendis „[Alaealiste huvide kaitse spordis ja üleminekute hea tava](#)“. Selle raames töötati välja ka üksikasjalik juhendmaterjal laste ja noorte kaitse tõhustamise kohta nii [laste sporditegevuse korraldajatele](#) kui [lapsevanematele](#).

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Kristi Paron 6938411
Kristi.Paron@oiguskantsler.ee

¹⁶ Eesti Jalgpalli Liidu mängijate staatust ja üleminekuid reguleeriva korra p 20.3 sätestab üleminekutasud vastavalt vanuseklassidele. Nimetatud punkti kohaselt on noorim vanuseklass, kellele üleminekutasu rakendub, U-10 ja U-11. EJL juhatuse poolt kinnitatud „Eesti 2016. a noorte jalgpalli klubide vaheliste võistluste juhend U9, U10 ja U11 vanuseklassid“ p 9.2 järgi kuulusid 2016. aastal U-10 vanuseklassi 2007. – 2008. a sündinud, ehk 9-10 aastased lapsed.

¹⁷ Eesti Jäähokiliidu mängijate üleminekukorra Lisas 1 sätestatud üleminekutasude tabeli järgi on noorim vanuseklass, kellele üleminekutasu rakendub, 5-9 aastased lapsed.

¹⁸ Eesti Tantsuspordi Liidu tantsuspordi määrustiku p 18(9) sätestab üleminekutasude suurused vastavalt vanuseklassidele. Nimetatud punkti kohaselt on noorim vanuseklass, kellele üleminekutasu rakendub A-2 ja A-4 vanuseklass. Vastavalt määrustiku p 8(6) kuuluvad A-2 stardiklassi vanuserühmade „Mudilased“ ja „Lapsed1“ tantsijad. Määrustiku p 8.1 järgi kuuluvad Mudilaste (MD) vanuserühma tantsupaarid, kus vanem partner saab jooksval kalendriaastal kuni 7-aastaseks, noorema partneri vanus ei ole piiratud.